

TITULUS VIII.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM

CAPUT I.

De Clero dioecesano.

631. « Iure optimo, ait Conc. Tridentinum (sess. 14. cap. 9. de reform.), distinctae fuerunt dioeceses et parochiae; et unicuique gregi proprii attributi pastores et inferiorum ecclesiarum rectores, qui suarum quisque ovium curam habeant », caeterisque omnibus ad sacros ordines evecis assignata sua loca et officia, ita ut ex innumerabilibus Ecclesiae sacris ministris ne unus extra ordinatum cleri coetum « incertis sedibus vegetur » (ibid. sess. 23. cap. 16). Hoc fine statutum est, ut quicumque ad sacra ministeria in dioecesi obeunda ab Episcopo proprio, vel de eius licentia ab alieno, quocumque titulo ordinantur, eo ipso huic dioecesi adscripti sint. Proinde et hoc plenarium Concilium totius Americae Latinae statuit, quod iam docuit Benedictus XIV¹, quemlibet Sacerdotem, qui pro quacumque harum provinciarum dioecesi ordinatus fuerit, teneri, etiam vi promissionis in ordinatione factae, ad permanendum in eadem dioecesi et ad se subiciendum Praesuli suo, usque dum canonice dimissus fuerit.

¹ Epist. *Ex quo dilectus*, 14 Ian. 1747.

CAPUT II.

De Clericis seu Sacerdotibus alienae dioecesis.

632. Varias ob causas, quandoque fieri solet, ut sacerdos uni dioecesi vi ordinationis adscriptus, ad aliam transire cupiat, vel sacerdos regularis, ab Ordinis sui vinculo solutus, Clero saeculari adscribi petat. Ad omnes abusos in re tanti momenti devitandos, prae oculis habeantur et diligentissime serventur praescriptiones decreti S. Congregationis Concilii: *A primis Ecclesiae saeculis*, editi die 20 Iul. 1898¹. Quoad clericos seu sacerdotes itales, ea praeterea serventur, quae ad abusum vitandos a S. Congregatione Concilii, die 21 Iulii anni 1890, circa eorum emigrationem in Americam decreta sunt².

633. Quod pertinet ad sacerdotes religiosos, qui vota solemnia nuncuparunt atque ex apostolica indulgentia in saeculo vivere permittuntur, vel qui ediderunt vota simplicia et a suis Congregationibus seu Institutis egressi sunt (nisi qui a votis rite soluti iam in presbyterorum saecularium conditione versantur), si ad Episcopum accedant, petantque in eius dioecesim adscribi, Episcopus servet adamussim conditiones quae praescribuntur in rescripto saecularizationis concessae; et prae oculis habeat normas traditas in decreto *Auctis admodum* S. Congregationis Episcoporum et Regularium, die 4 Novembris anni 1892³, nec non declarationes eiusdem S. Congregationis, 20 Nov. 1895, ad dubia Episcopi Abulensis⁴.

¹ V. Appen. n. CVIII.

² V. Appen. n. LXVII.

³ V. Appen. n. LXXXV.

⁴ V. Appen. n. LXXXVI. Cfr. etiam n. CXI.

634. Commendamus, ut omnes harum provinciarum Episcopi iisdem formulis litterarum excardinationis et incardinationis¹, immo et sacrae ordinationis, typis impressis, utantur, quo maior in hac summi momenti disciplina conformitas habeatur.

635. Quae de Sacerdotum excardinatione et in aliam dioecesim adscriptione praescripta sunt, nullatenus obstant consuetudini, iuxta quam Episcopi, Sacerdotes, si qui in sua dioecesi satis abundant, egentioribus dioecibus, ad auxilium in cura animarum ferendum, ad tempus concedunt. Hunc enim morem, uti zeli apostolici indicium, Sancta Sedes commendavit².

CAPUT III.

De Sacerdotibus infirmis.

636. « Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina » (1. Tim. v. 17). Apostolica verba de iis quam maxime intelligenda sunt presbyteris, qui diuturno in vinea Domini ministerio vel operoso vocationis sacrae labori incumbunt. Quod multo magis de illis dici potest, qui gravi inter labores morbo correpti, muneribus apostolicis inter populum fidelem obeundis impares redduntur. Singularem, quo infirmos istos confratres prosequimur, amore et veneratione commoti, summopere desideramus, ut, meliori qua fieri possit ratione, ita eorum commodis atque utilitati prospiciatur, ut nec inopiae afflictione urgeantur, neque alia quavis temporali sollicitu-

¹ Ad rem facit formularium in Appen. n. CXXXI positum, vel aliud simile.

² Epist. S. C. C. ad conv. Ep. Prov. Mediol. an. 1849 (Coll. Lac. VI, pag. 724).

dine premantur, sed ea cuncta habeant, quibus illorum senectuti solamen afferatur vel morbo citius releventur.

637. Peroptamus igitur, ut, in singulis Nostris dioecibus, Episcopi, inito prius cum capitulo vel consultoribus consilio, quamprimum constituent modos et media opportuna, quibus subsidia ad decentem illorum Sacerdotum sustentationem elargienda praesto habeantur. Quem in finem Episcopus, sive ex liberalibus fidelium oblationibus, sive ex eleemosynis aliunde collectis et eius arbitrio erogandis, aerarium sive gazam institui curet.

638. Optamus, ut, ubicumque fieri possit, instituat pia Sodalitas clericalis mutuorum Suffragiorum pro Sacerdotibus defunctis, cui etiam competat de temporalibus indigentis sociorum providere, iuxta normas a singulis Episcopis statuendas seu approbandas.

CAPUT IV.

De delatione habitus et tonsurae.

639. Ea semper fuit mens Ecclesiae et disciplinae ratio, prout ex Pontificali Romano apparet, ut ii, quibus habitus sacrae religionis imponitur, quae saeculi sunt se deposuisse palam profiteantur. Habitus quidem non facit monachum, decencia tamen habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendit¹. Unde Tridentina Synodus puniendos per Episcopum, et quidem gravissimis poenis, decernit illos qui « honestum habitum clericalem, illorum ordini et dignitati congruentem, et iuxta ipsius Episcopi ordinationes et mandatum non detulerint »². Iam vero fere omnia, quae post Tridentinum celebrata sunt Concilia, Clericos adegerunt ad gerendam vestem

¹ Conc. Trid. sess. 14. cap. 6. de ref.

² Ibid.

talarem nigri coloris, quae quidem unice clericorum propria, eorumque ordini maxime conveniens est.

640. Mandamus igitur, ut omnes Sacerdotes aliique clerici, etiam simpliciter tonsurati, vestem talarem deferant; ideoque prohibemus ne, sive itinerantes, sive domi degentes, habitu laicali induti appareant coram populo vel coram accedentibus ad eorum domos. Et nullus Sacerdos vel clericus audeat, ne quidem sub praetextu itineris, more saecularium indutus incedere; tolerari tamen potest ut in itineribus, quae equitando fieri debent, brevior vestis adhibeatur, quae tamen, quoad formam et quoad colorem, clericali statui conveniat et clericum evidenter designet. Optandum tamen ut etiam equitando deferatur vestis talaris. Denique, in unaquaque provincia ecclesiastica vel dioecesi, uniformis sit vestium clericalium forma, exclusis omnibus quae vanitatem, spiritum mundanum et animi levitatem sapiant, necnon annulis, mantelletis et similibus, quae praelatorum propria sunt. Ad quod efficaciter obtinendum, Episcopi eas normas praescribant, quas in Domino praescribendas iudicaverint, habita ratione locorum, abusu etc. Attentis specialibus circumstantiis regionum nostrarum, de speciali venia S. Sedis decernimus clericum etiam simpliciter tonsuratum, ultra triennium ab omni officio et beneficio suspensum, elapso suspensionis triennio, privatam ipso facto habendum esse iure deferendi habitum talarem et tonsuram, nisi obtineat specialem licentiam in scriptis a proprio Ordinario. Haec omnia publici iuris fiant, iuxta modum singulis Episcopis benevisum.

641. Clerici omnes tonsuram, quae corona vocatur, gerere debent, eamque conspicuam et ad formam unicumque ordini congruam. Profecto enim indigni essent

regali sacerdotio, qui venerandum hoc illius signum erubescerent. Capillis simplicem prorsus atque modestum cultum adhibeant, atque comam minime nutriant. Coma autem fictitia non utantur absque licentia Episcopi, et infra Missam, absque venia apostolica; nunquam vero quidquam leve aut inane illa prae se ferat. Haec autem lex de clericorum habitu et tonsura omnes clericos, etiam simpliciter tonsuratos, aut in minoribus ordinibus constitutos urget, qui secus utroque privilegio canonis et fori privantur.

CAPUT V.

De rebus Clericis prohibitis.

642. Non ea tantum quae mala sunt, sed et omnem speciem mali, cunctaque malo ansam praebentia, vel quae fidelibus offensionem esse possunt, vel sacrum ministerium a suis ministeriis rite sancteque fungendis averunt, quaeque virum gravem ac sacerdotii dignitatem non decent, fugienda sunt ab iis, qui in sortem Domini vocati sunt. Unde Tridentina Synodus gravissimis verbis praecipit, ut quae alias a Summis Pontificibus et a sacris Conciliis de Clericorum vita et honestate, cultu, doctrinaque, ac simul de luxu, comessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, nec non saecularibus negotiis fugiendis, copiose et salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum, iisdemque poenis, et maioribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observentur, et si quae forte remissa fuisse contigerit, ea per ipsos Ordinarios quamprimum in usum revocentur, ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas, Deo vindice, poenas persolvant¹.

¹ Conc. Trid. sess. 22. cap. 1. de ref.

643. Duplici quidem ratione haec vult et praecipit piissima Mater Ecclesia; tum scilicet ut sanctitati consulat eorum, qui ipsius sunt nobiliores filii, nolens illos reprobos fieri dum aliis praedicant, tum ut populi salutem prospiciat, cum Clericorum vita liber sit laicorum, qui in illos oculos coniciunt; unde, inquit S. Gregorius: « Nemo quippe amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc arguere nullus praesumit, et in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur » (Pastor. p. 1. c. 2).

644. Memores itaque gravissimae obligationis de vita coelibit et virginali castimonia, quae proprium et angelicum est ordinis sacerdotalis ornamentum, quidquid coelesti huic virtuti nocere potest cautissime fugiant. A frequentiori consortio mulierum, etiam earum quae pietatis et modestiae laude coonestantur, abstineant. Quamvis enim castitas servari queat in mulierum consortio, raro tamen, bonum nomen retineri potest. Ne idcirco vel levem scandali aut sinistrae suspicionis occasionem praebeant, illam S. Bonaventurae regulam sequentur: cum feminis, non exceptis eis ingenuis et verecundis, sermonem brevem et rigidum esse habendum, neque sub proprio tecto eas recipiant sine testibus, ne specie quidem salutaria monita tradendi. Cum non possint sibi famulos adsciscere, quod maxime optandum foret, pro re domestica procuranda, ancillas quadraginta annis minores nullatenus habeant, easque bene probatas, fama integras, et pietate commendatas; et quas domi habent, etsi propinquas et consanguineas, si mala fama laborare coeperint, eas nequaquam retineant. Nullus Clericus docere audeat puellas aut mulieres, etiam illustres, legere, scribere,

canere, aliaque id generis, sine Episcopi licentia, sub poenis eiusdem Episcopi arbitrio statuendis.

645. Mensae cum inservientibus non assideant; in earum cubiculo, vel ubi rebus domesticis vacant, absque necessitate non morentur; cum illis publice non ambulent, nisi nimia aetate et maxima propinquitate tales sint et tales ab omnibus habeantur, quae, attentis omnibus, nullum vel remotum dent male suspicandi locum; nec illas denique, sacri consanguineas, sinant quidquam agere, quod domum sacerdotalem non plenissime deceat, aut negotiorum ecclesiasticorum ordinem perturbet.

646. Caveant, ii praesertim qui curam animarum habent, ne mulieres, etsi propinquae, ingrediantur absque vera necessitate cubiculum, ubi de rebus ac negotiis ad ministerium pertinentibus agitur, sive ubi de iis scripta, adnotationes vel libri asservantur, nec eas coram laicis de istiusmodi rebus colloquium habere patiantur. Actum est de auctoritate parochi, quem fideles a mulieris imperiosa voluntate pendere autumant.

647. Continentiae ac pudicitiae socia est temperantia; illius vero et omnis sanctitatis inimici crapula et ebrietas. Frugali itaque mensa utantur Clerici, et in frequentandis laicorum conviviis cauti et parci sint. Vehementer omnes hortamur, ut ab aedeundis conviviis, nuptialibus vel baptismalibus et coena apud laicos, praesertim vero cum in multam noctem protrahitur, pro posse abstineant. Facile contemnitur Clericus, qui saepe vocatus ad prandium, ire numquam recusat; et si sobrietas desit, sacerdotis spiritus sanctitatis extinguitur.

648. Cauponas, praeterquam ex necessitate aut in itinere, non ingrediantur. Si necessitate compulsi introierint, brevissime commorentur, et tantummodo dum necessitati subveniunt, ac maxima gravitate et

modestia se gerant. Prohibemus, ne eas ingrediantur, quae in propria vel in vicinis paroeciis sint, nisi ministerii causa eas adire necesse fuerit.

649. Publicis in locis, nulli, ne honesto quidem, ludo dent operam: iis ludis vero aleatoris, qui et laicos dedecent, ne uti spectatores quidem assistant. Quod si aliquando, animi remittendi et amicitiae fovendae gratia, domi inter se, vel aliquo in socium adscito laico bonae famae, ludis vacent, quibus magis industriae et ingenio, quam fortunae sit locus (caeteri enim etiam privatim interdiciuntur), caveant ne longius in illis tempus insument, quod multo nobilioribus deberetur officii. Notabilem pecuniae summam in ludo licito et honesto apponere nefas est Clericis, qui, sive in alendis pauperibus, sive in aliis caritatis et pietatis operibus, si quid ex redditibus beneficialibus ipsis superest, impendere debent; et, uti docet Angelicus, « ludus congruat personae, tempori et loco, et secundum alias circumstantias debite ordinetur, ut scilicet sit et tempore et homine dignus » (2. 2., quaest. 168. art. 2).

650. Clericos, qui propter Christum spectaculum facti sunt mundo et Angelis et hominibus, omnino dedecet illuc adire, quo optandum esset maxime ne ipsi adirent laici. Prohibemus itaque, ne publicis spectaculis, pompis et choreis intersint; ne se coetibus illis commisceant, ubi amatoria et lubrica agantur vel canantur; ne in publicis theatris, actionibus scenicis cuiuscumque generis assistant. Hoc etiam expresse statuimus de taurorum agitationibus.

651. A venatione, quae magno fit apparatu et clamore, quamque sacri Canones vetant, Clericus abstineat. Licitam vero, quae ad relaxandum animum fieri solet, non reprobamus, dummodo clericalia insignia non de-

ponantur, aut diebus festis, ac ieiunio et poenitentiae sacris, non fiat. Qua in re, Episcoporum erit ea statuere quae ipsis necessaria vel opportuna videantur ad abusus eliminandos, prae oculis habita doctrina Benedicti XIV, de Syn. Dioec., lib. II. 10. 9.

652. Officium curatoris vel tutoris Clerici suscipere nequeunt absque licentia, neque medicam artem exercere sine indulto apostolico, neque procuratoris, advocati, tabellionis, notarii munus apud saeculare tribunal exercere, neque munus aliquod publicum, licet gratuitum et honorificum, sine venia Episcopi; et ne privatum quidem, quod ut expleatur et multo egeat tempore et magna corporis et animi defatigatione. Artes autem serviles aut mechanicas causa lucri exercere a sacris Canonibus Clerici omnino prohibentur. Abstineant se quoque Clerici a mercatibus et nundinis frequentandis; id enim qui faciunt, si non negotiandi, certe otiandi causa faciunt, atque utrumque improbandum, quia gravem praebent populo occasionem scandalii, sive habitum deponant, sive cum illo accedant.

653. Avaro nihil est scelestius: nihil iniquius quam amare pecuniam; hic enim et animam suam venalem habet (Eccl. x. 9. 10). Nec quidquam est quod fideliū fiduciam in Clericum tantopere minuat, quam inordinata ipsius pecuniae cupido. Ideo vel speciem quidem avaritiae Clerici omnes summo studio declinent. Vana est illorum excusatio, qui sollicitudinem in posterum allegant, cum ignorent quid erit in crastinum, et memorari debent quid dictum fuerit diviti congerenti: *Stulte, hac nocte animam tuam repentent a te; quae autem parasti, cuius erunt?* (Luc. XII. 20). Sciant enim non immunes esse immisericordiae labe, qui futuras, ac proinde imaginarias suas necessitates, praesentibus membrorum Christi indigentis anteponunt.

654. Cum autem Apostolus dicat: « *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus* » (2. Tim. II. 4), prohibemus, ne quis Clericus emptione, et venditione quaestum cuiusvis generis exercere praesumat. Gravier peccant enim qui negotiationem cuiuslibet nominis ac generis, vel per se vel per alios, exercent, aut qui in ea exercenda laicis se socios adiungunt, vel qui opera publica, sive suo, sive alieno nomine, conducunt; et in reluctantes Episcopi poenas constituere debent. Quod si qua oriatur dubitatio de liceitate alicuius contractus, Sacrae Congregationis Concilii sententia erit expetenda atque accurate servanda ¹.

655. Apud se non habeant aut legant libros, neve pagellas atque ephemerides, quorum lectione bene agendi studium, morum disciplina et timor caritasque Dei languescere possint: minus autem illos, quorum auctores regno Dei et Christi bellum indixerunt; nam inde venenum paulatim haurire et ipsos bonos, licet non indoctos, quotidiana experientia compertum est. Quod si necessitatis vel caritatis causa, aliquando ad adversariorum libros, servatis de iure servandis, lectionem convertere debent, ita se gerant, ne sibi parent periculum, neve fidelibus scandalii occasionem praebent. Qui illiusmodi ephemeridibus nomen dat, aut eas publice emit vel legit, etiamsi nullum periculum in legendo subiturus foret (quod non ita facile putamus), duplici se culpa obstringit, inobedientiae scilicet erga Ecclesiam et scandalii; atque sua pecunia ad mali diffusionem concursus praestat.

656. A quaestionibus, quae ad res mere politicas aut saeculare quibus pertinent, des, iuxta fines doctrinae et

¹ Bened. XIV. De Syn. I. 10. c. 6. n. 3.

legis christianae, varia iudicia esse possunt, abstineat prudenter Clericus, et civilibus factionibus se non immisceat, ne Religio sancta, quae cunctis rebus humanis supereminere debet et omnium civium animos mutuae caritatis et benevolentiae vinculo coniungere, officio suo deesse videatur, eiusque salutare ministerium suspectum habeatur. Itaque ab horum tractatione vel disceptatione publica, tum extra Ecclesiam, tum multo magis in ipsa, caveant sedulo Sacerdotes. Quod tamen ita intelligendum non est, quasi omnino silendum sit de gravissima obligatione qua cives tenentur, etiam in rebus publicis, semper et ubique, iuxta conscientiae dictamen, coram Deo, pro maiori bono cum religionis tum reipublicae patriaeque suae adlaborare, sed ita ut Sacerdos, generali obligatione declarata, non alii prae alia parti faveat, nisi una ex iis aperte sit Religioni adversa.

657. Potissimum enixe commendamus Sacerdotibus nostris summam inter se animorum concordiam et consensum, ut unus sit omnium spiritus, sicut una fides et una spes vocationis nostrae (Ephes. iv. 4. 5). Ad animorum autem consensionem efficacius obtinendam, singuli Sacerdotes servent instructiones Ordinariorum: Ordinarii vero, collatis inter se consiliis, eam viam eligant, quam magis in Domino expedire iudicaverint.

CAPUT VI.

De pietate Clericorum.

658. Compertum habentes, quod qui clericali militiae nomen dederunt, non solum vestium modestia, verum etiam virtutum omnium ornatu ac summa praesertim pietate effulgere debent, eos vehementer hor-

tamur, ut vocationis suae memores, orationi mentali quotidie, per dimidiam saltem horam, operam dent; Poenitentiae sacramento animum crebro expient; singulis diebus, non stipendii lucro ducti, sed cibi eucharistici desiderio incensi, divinum celebrent Sacrificium, singulari in Sanctissimum Sacramentum pietatis affectu ferveant, nec illud desinant frequenter visitare et adorare. Nimiae caritatis, qua dilexit nos Christus Iesus Dominus Noster, semper memores, Cordis eius dulcedine pasci eiusque amore ita ardere studeant, ut ipsius imaginem et similitudinem in se exprimant; in Deiparae Virginis, quae Mater est pulchrae dilectionis et Clericorum praesertim, tutelam confugiant, eius opem implorare numquam cessent, dulcissimum potentissimumque nomen in corde atque in ore semper habeant, et verbo atque exemplo in omnium animos pietatem erga Beatissimam Dei Matrem assidue insinuare contendant.

659. Domi, uti boni milites Christi, studio et orationi incumbant et, ad Christi imitationem, ubique studeant esse humiles in incessu, graves et recti in conversatione, affabiles cum populo, non vanae gloriae cupidi, non superbiae stimulis exagitati, quia non ad dominationem sunt vocati, sed ad opus, iuxta illud Christi: « *Qui maior est in vobis, fiat sicuti minor* » (Luc. xxii. 26).

660. Ex lugenda nimis humanae naturae fragilitate, nec non Satanae tentatione, qui maxime Salvatoris ministros semper expetivit, ut eos quasi triticum cribraret, quandoque fit, proh dolor! ut qui ad sacerdotalem dignitatem evectus fuit, eam vitae rationem teneat, quae status sanctitati ac muneris fructuoso exercitio, obedientiae debitae et recto ordini, plane contraria sit. Unde ne qui fideles in Christi Ecclesia aedificare deberet, eis

lapis scandali sit in destructionem, Episcopo, si iam alia media ut aberrantem ad meliorem frugem revocet frustra tentaverit, ea sane durissima necessitas occurrit, ut talem ministrum, ab officiis sacris exercendis, suspensionis, vel aliae spiritualis poenae gladio arceat. Tristissima profecto ac periculi plenissima huiusmodi Sacerdotis conditio est, praesertim ex peculiaribus nostrarum regionum circumstantiis, ita ut spirituali ac temporali egestate, filio prodigo, cuius Evangelium meminit, vere comparari possit. At non minus verum est, eodem Nos ac patrem, de quo sacra parabola, paterni amoris ac pia commiserationis affectu filios nostros aberrantes prosequi. Semper enim parati sumus eosdem, dummodo de insipientia sua dolentes cordique patris confidentes in domum paternam redeant, brachiis apertis recipere, eisque iura fratris minoris restituere, gaudentes quod filius, qui mortuus erat, revixerit, et qui perierat, inventus sit.

661. Quamvis itaque Sacerdotes, qui ob suam culpam a sacris functionibus arcentur, non possint ab Episcopo exigere, ut eorum congruae sustentationi provideat, ipsis tamen, si alia media eis desint, paterno caritatis affectu, aliquo modo subveniendum erit, ut facilius ad rectam frugem reducantur. Quod ut efficacius obtineatur, commendamus, ut qui spem fundatam conversionis exhibent, pro tempore ab Episcopo statuendo, vitam degant in aliqua domo religiosa vel monasterio vel in aliqua domo spiritualibus exercitiis adsignata. Quo vero modo pecunia pro Sacerdotis sustentatione, sive in priori sive in altero casu requisita, colligenda sit, id Episcoporum, in synodo, sive provinciali sive dioecesana, congregatorum, sententiae relinquendum esse censemus.

662. Maximum hoc nostrae sollicitudinis negotium absolvere non possumus, quin omnes nostrarum dioecesium religiosos virorum Ordines, toto cordis affectu, obsecremus, ut omne quod valent auxilium, in hoc caritatis sacerdotalis opere, Nobis praesentent, pro maiori Dei gloria et Ecclesiae Matris honore.

CAPUT VII.

De exercitiis spiritualibus.

663. Neminem latet virtutes ad perfectionem sacerdotalem requisitas periculis obnoxias esse, summoque labore defendi et conservari. Huic labori ferendo, viribusque animi sustentandis non semper exercitia pietatis ordinaria sufficiunt, aliquando etiam extraordinaria requiruntur. Inter haec principem locum tenent exercitia spiritualia, « quae quidem, ut monuit SS. D. N. Leo XIII, in Litteris ad Cardinalem Urbis Vicarium 18 Dec. 1889, vitae emendationi, perseverantiae in bono obtinendae, novoque robore spiritui in mediis periculis, ac tot animorum evagationis causis, quas mundus exhibet, impertiendo, mirabili pollent efficacia ». His igitur paternis admonitionibus obsequentes, decernimus, perpetuo retinendam, quae iam in pluribus dioecibus viget, praxim exercitiorum spiritualium, eamque promovendam et ab unoquoque Antistite moderandam pro locorum adiunctis, ita tamen, ut, saltem tertio quoque anno, si frequentius fieri nequeat, ab omnibus de clero habeantur in aliqua pia domo ad hoc destinata, ut inter orationis, frugalitatis, silentii, et humilitatis opera, omnes mente cordeque renovati, sacras exhortationes recipiant, confessione sacramentali conscientias vere et sincere

emundent, sese mutuo aedificent et Spiritus Sancti donis amplioribus recreati, ad sua revertantur, sacri ministerii munera fructuosius peracturi.

664. Nemo, nisi legitima praepediatur causa ab Episcopo probata, excusatum se dicat; utque facilius omnes accedere possint, in vices conveniant, diebus ab Episcopo definitis. Si vero, vel infirma impediti valetudine vel ob nimium sacerdotum fidelibus inservientium defectum, nullo modo aliquis Ecclesiam suam relinquere possit, de re certiore faciat Episcopum et, privatim saltem, nisi ille aliter disponat, spiritualem per aliquot dies instituat recessum ad propriae sanctificationi consulendum. Hoc idem commendamus, ut faciant omnes eo anno intermedio, quo fortasse ad communia cleri exercitia non convenerunt. Nec minus commendamus, ut, post exercitia peracta, singulis mensibus, unum diem spiritualis recollectionis habeant, ad proposita renovanda, defectus corrigendos, fervorem excitandum, et ut ad mortem se praeparent.

665. Cum a Summis Pontificibus pro pluribus regionibus praeceptum sit, ut, qui sacris ordinibus initiandi sunt, spirituali secessu ad eos apte disponantur, volumus, ut, non littera tantum, sed spiritu reapse ecclesiastico, haec lex adimpleatur, ita ut methodo ab Episcopo ordinata, et sub alicuius pii et sapientis directoris regimine peragantur exercitia.

666. Qui parochi constituuntur, antequam animarum curam suscipiant, spiritualibus vacent exercitiis, quoties id Episcopo expedire videbitur, ut zelo ac fervore accensi, et Spiritus Sancti donis aucti, in vinea Domini excolenda strenue adlaborent.

CAPUT VIII.

De collationibus seu conferentiis theologico-liturgicis.

667. Ut sacrarum disciplinarum notitia in Seminariis accepta conservetur et frequenti exercitatione foveatur et crescat, validissimi adiutorii sunt Collationes, tam de re theologica quam de liturgica, quae olim iam in Ecclesia introductae fuere, quas S. Carolus nominat scholas atque exercitationes non solum studiorum sed etiam officiorum ecclesiasticorum, quas Benedictus XIII in Romano Concilio magnopere commendavit, ea scilicet mente, ut non Romae tantum, ubi eas institui praecepit, sed in universo orbe haberentur, uti disertè scripsit Benedictus XIV¹.

668. Hoc etiam Pius IX commendatum voluit, ne in Sacerdotibus qui doctrinae et lectioni attendere debent, quique obstricti sunt officio docendi populum, sacrarum disciplinarum studium unquam extinguatur, aut languescat industria, instituantur opportunis regulis de morali praesertim Theologia ac de sacris Ritibus congressus, ad quos singuli, potissimum presbyteri, teneantur accedere, ut aliquo temporis spatio inter se disserant de morali Theologia deque sacrorum Rituum disciplina².

669. Itaque, Apostolicae Sedis monitis obtemperantes eaque debita obedientia prosequentes, volumus, ut collationes praedictae non modo conserventur et perficiantur, ubi vigent, sed restituantur, ubi pro temporum angustiis et difficultatibus in desuetudinem abierunt, aut recte instituantur, ubi non sunt.

¹ Bened. XIV. Instit. 32. n. 7.

² Pius IX. Encycl. *Singulari quidem*, 17 Martii 1856.

670. Singulorum Episcoporum erit hac de re statuta conficere, iuxta locorum et cleri circumstantias, illamque methodum proponere, quae ad studia excolenda sacerdotes magis impellat, et ipsorum studiorum fructus in commune bonum diffundat.

671. Sacerdotes omnes convenient, atque ita se gerant, ut et ipsi, in Christo concordēs, mutuo consilio adiuventur, et populus, sacerdotum caritate perspecta, illorum ordinem pluris aestimet, atque ad exhortationes et monitiones suscipiendas docilior evadat. In rerum pertractatione, absit omnino vana ingenii ostentatio et partium studium; omnia, ut monet Apostolus, in caritate fiant, et veritas ab omnibus tantummodo ametur et quaeratur, tamquam certissimum totius congressus bonum. Quod in Sacra Scriptura legitur ob oculos habeant: *In multitudine presbyterorum prudentium stas, et sapientiae illorum ex corde coniungere, ut omnem narrationem Dei possis audire* (Eccl. VI. 35).

672. Quoniam vero in aliquibus nostrarum dioecesium locis fieri potest, ut ob aëris intemperiem, viarum longitudinem et asperitatem, parvum sacerdotum numerum, aliasve difficultates, nonnulli impediuntur quominus ad collationes accedant; iuxta quod frequenter a Sacra Congregatione Concilii inculcatur, suppleri curetur ab Episcopo, illis proponendo quaestiones tum Theologiae moralis tum rei liturgicae, quibus, statuto tempore, in scriptis teneantur respondere et responsa Curiae Episcopali fideliter mittere.

TITULUS IX.

DE CATHOLICA INSTITUTIONE IUVENTUTIS

CAPUT I.

De Scholis primariis.

673. Christus Dominus, legislator ac redemptor noster¹, qui Apostolis suis dixit: *Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis; et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi*²; Ecclesiam suam usque ad finem mundi constituit infallibilem religionis christianae magistram. Memor huius divinae missionis, Ecclesia nunquam cessavit Evangelium praedicare omnibus creaturae, divinae praecepta et morum disciplinam hominibus tradere, omnesque dirigere in viam salutis. Exemplum secuta sui divini Magistrī, qui parvulos ad se venire iussit, specialissimam curam Ecclesia semper adhibuit pro christiana tenerae iuventutis institutione; atque ad hunc finem, sollicitudine vere materna, scholas ubique erexit fidei et pietatis spiritu florentes. Cum enim christiana iuventutis institutio, nec intra domesti-

¹ Conc. Trid. sess. 6. can. 21.

² Matth. XXVIII. 18-20.